

การเรียนรู้แบบ Active Learning

การจัดการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 4 มาตราที่ 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และในปัจจุบันทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and Innovation Skills) เป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญ-สำหรับยุคศตวรรษที่ 21 เป็นทักษะที่สำคัญ-ในการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานและการดำเนินชีวิต ซึ่งตามเกณฑ์การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2557 ในระดับหลักสูตรต้องให้ความสำคัญกับการให้ผู้เรียนได้รับโอกาสพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพระดับหลักสูตรของเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN QA) ตัวย่อชี้ด้านกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอน เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะทางสติปัญญาในระดับสูง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ สามารถค้นพบและสร้างความรู้ด้วยตนเอง และเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น ผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเอง เกิดเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเองรูปแบบหนึ่ง คือ การเรียนรู้แบบ Active Learning

การเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และสร้างความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติ ในระหว่างการเรียนการสอน โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิด ส่งเสริมให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมจากกรปฏิบัติและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ลดการถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่เน้นการพัฒนาความคิดระดับสูง เป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติมากกว่าการฟังบรรยาย เป็นการเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ- เน้นการประเมินความคิดระดับสูง และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน

ในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ผู้เรียนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ ผู้เรียนมีโอกาสได้ลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการอ่าน การเขียน การถามคำถาม การโต้ตอบ การอภิปรายร่วมกัน ลงมือปฏิบัติ และการวิเคราะห์ปัญหา กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง ด้วยการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

ลักษณะของการเรียนรู้แบบ Active Learning

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (มปป.) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญ-ของการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ไว้ดังนี้

1. เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพทางสมอง ได้แก่ การคิด การแก้ปัญหา และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้
 2. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนสูงสุด
 3. ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 4. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน
 5. ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงาน และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
 6. เป็นการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้อ่าน พุด ฟัง และคิดอย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 7. เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง
 8. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และหลักการ สู่อการสร้างความคิดรวบยอด
 9. ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง
 10. ความรู้เกิดจากประสบการณ์ การสร้างองค์ความรู้ และการสรุปบทวนของผู้เรียน
- Mayer (2004) ได้แบ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็น 2 มิติ คือ กิจกรรมด้านการคิด (Cognitive

Activity) และกิจกรรมด้านพฤติกรรม (Behavioral Activity) ผู้สอนที่นำการเรียนรู้แบบ Active Learning ไปใช้อย่างขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างแท้จริง มักเข้าใจผิดว่าการเรียนรู้แบบ Active Learning คือ การที่ผู้สอนและผู้เรียนมีความตื่นตัวในกิจกรรมด้านพฤติกรรม (Behavioral Active) โดยเข้าใจว่าการตื่นตัวในกิจกรรมด้านพฤติกรรมจะทำให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวในกิจกรรมด้านความคิด (Cognitively Active) ไปเอง จึงนิยามการเรียนรู้แบบ Active Learning ว่าเป็นการที่ผู้สอนลดบทบาทการเป็นผู้ให้ความรู้ลงเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและบริหารจัดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เองอย่างอิสระจากการทำกิจกรรม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง แต่ในความเป็นจริงแล้ว แนวคิดของการเรียนรู้แบบ Active Learning มุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีความตื่นตัวในกิจกรรมด้านความคิด การที่ผู้สอนให้ความสำคัญกับกิจกรรมด้านพฤติกรรมเพียงอย่างเดียว โดยไม่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมด้านความคิดจะทำให้ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ลดลง ทั้งนี้ การตื่นตัวในกิจกรรมด้านพฤติกรรมไม่จำเป็นต้องทำให้เกิดการตื่นตัวในกิจกรรมด้านความคิดเสมอไป

บทบาทของผู้เรียนและผู้สอนใน Active Learning

บทบาทของผู้สอน

1. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน กิจกรรมที่จัดจะต้องสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน และเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน
2. สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียน
3. ใช้วิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย กิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำทนาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม กระตุ้นให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้
4. จัดสภาพการเรียนรู้แบบร่วมมือ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือในกลุ่มผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียน

1. มีปฏิสัมพันธ์ ร่วมมือกับเพื่อนในการสืบค้นหาคำตอบด้วยการร่วมอภิปราย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปข้อความรู้ และนำเสนอ
 2. สร้างความรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง
- Meyers และ Jones (1993) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ประกอบด้วยปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกัน 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ทักษะการพูดและการฟัง การเขียน การอ่าน และการโต้ตอบความคิดเห็น
2. กลวิธีในการเรียน เช่น การเรียนรู้ในกลุ่มเล็กๆ การทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจ กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง การอภิปราย การแก้ปัญหา และการเขียนบทความ เป็นต้น
3. ทรัพยากรทางการสอน เช่น การอ่าน การกำหนด การบ้าน วิทยากรจากภายนอก การใช้เทคโนโลยีในการสอน การเตรียมอุปกรณ์การศึกษา และโทรทัศน์ทางการศึกษา เป็นต้น

ข้อดีและข้อจำกัดของการเรียนรู้แบบ Active Learning

ข้อดี

1. ผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการเรียนรู้ของตนเอง
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตื่นตัวและกระตือรือร้นด้านการคิดมากกว่าการฟังผู้สอนในห้องเรียนและการท่องจำ
3. ช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Life-Long Learning)

ข้อจำกัด

1. การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ Active Learning กับผู้เรียนระดับเริ่มต้นเพื่อให้ค้นพบความรู้ใหม่ด้วยตนเองในการเรียนที่มีระยะเวลาจำกัด จะทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาในระดับพื้นฐานเท่าที่ควร ซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
2. การนำการเรียนรู้แบบ Active Learning มาใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง อาจนำไปสู่การเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในขั้นตอนจริงมากเกินไป จนอาจทำให้ละเลยพื้นฐานการเรียนรู้ด้านข้อเท็จจริง หลักการ และทฤษฎีในสาขาวิชา อาจทำให้ผู้เรียนสังเคราะห์องค์ความรู้จากข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ส่งผลให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ลดลง
3. เมื่อผู้เรียนเรียนรู้ในเนื้อหาที่เริ่มยากและซับซ้อน การเปลี่ยนเนื้อหาให้เป็นกิจกรรมจะยากขึ้นตามไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ เรืองสุวรรณ. Active Learning. <http://www.drchaiyot.com>.

Mayer, R.E. "Should There Be a Three-Strikes Rule Against Pure Discovery Learning? The Case for Guided Methods of Instruction." *American Psychologist*. Vol. 59 No. 1, January 2007 : pp. 14-19.

Meyers, Chet and Jones, Thomas B. *Promoting Active Learning : Strategies for the Collage Classroom*. San Francisco : Jossey-Bass, 1993.